

POSTANOWIENIE

Dnia 12 marca 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Maria Grzelka (sprawozdawca)

SSN Zbigniew Strus

w sprawie z powództwa A. K.

przeciwko M.(...) S.A. w W.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 12 marca 2008 r.,

zażalenia powoda na postanowienie Sądu Apelacyjnego z dnia 7 listopada 2007 r.,

sygn. akt VI ACa (...),

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Apelacyjny odrzucił zażalenie powoda na postanowienie odrzucające skargę kasacyjną powoda. Uznał, że jakkolwiek w dotychczasowym postępowaniu powód korzystał ze zwolnienia od kosztów sądowych to jednak zwolnienie to nie rozciąga się na postępowanie kasacyjne w związku z czym, jak również wobec niezłożenia przy wnoszeniu skargi kasacyjnej wniosku o zwolnienie od kosztów, powód powinien był uiścić poprzednio od skargi kasacyjnej a następnie od zażalenia na odrzucenie skargi opłatę stosunkową, a nie jedynie opłatę podstawową.

Rozpoznając zażalenie, w którym powód zarzucił, iż udzielone mu zwolnienie od kosztów sądowych obejmuje także postępowanie wywołane skargą kasacyjną, Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Powód został w całości zwolniony do kosztów sądowych na mocy postanowienia Sądu Okręgowego w W. z dnia 27 stycznia 2004 r. tj. w czasie, gdy od orzeczenia sądu drugiej instancji przysługiwała kasacja jako zwykły środek odwoławczy w systemie instancyjnym. Przed nowelizacją kodeksu postępowania cywilnego dokonaną ustawą z dnia 22 grudnia 2004 r. o zmianie ustawy kodeksu postępowania cywilnego oraz ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 13 z 2005 r. poz. 98) ugruntowane było w orzecznictwie Sądu Najwyższego stanowisko, że udzielone stronie w postępowaniu pierwszoinstancyjnym lub przed sądem drugiej instancji zwolnienie od kosztów sądowych rozciąga się także na postępowanie kasacyjne, ponieważ zwolnienie należy odnosić do całego postępowania w sprawie a nie do poszczególnych instancji (por. postanowienie SN z dnia 20 lipca 2000 r. III CZ 43/00 – OSNC 2000, z. 11, poz. 202, postanowienie SN z dnia 26 lipca 2000 r. I CZ 89/00 – nie publ.).

W związku z w/w ustawą zmieniającą, i wprowadzeniem do systemu prawa cywilnego instytucji skargi kasacyjnej, jako szczególnego środka odwoławczego od prawomocnych orzeczeń sądu drugiej instancji, w orzecznictwie Sądu Najwyższego zarysowała się rozbieżność stanowisk odnośnie do skuteczności zwolnienia od kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym udzielonego sądowych stronie w toku dwuinstancyjnego obecnie postępowania przed sądami powszechnymi. W postanowieniach z dnia 30 maja 2006 r. I CZ 23/06 (nie publ.), z dnia 26 lipca 2006 r. IV CZ 59/06 (nie publ.), z dnia 28 sierpnia 2006 r. IV CSK 166/06 z dnia 20 października 2006 r. IV CZ 77/06 (nie publ.) z dnia 29 listopada 2007 r. III CZ 52/07 (nie publ.) Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że zmiana kodeksu postępowania cywilnego, polegająca na zastąpieniu instytucji kasacji skargą kasacyjną, nie wpływa na problematykę zwolnienia od kosztów sądowych w związku z czym strona zwolniona przez sąd w toku dotychczasowego ustępowania od kosztów sądowych pozostaje w całości zwolniona od opłaty wymaganej od skargi kasacyjnej, a jedynie – stosownie do art. 100 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398 ze zm.) ma obowiązek uiszczenia opłaty podstawowej.

W postanowieniach z dnia 23 stycznia 2007 r. III CZ 3/07 (nie publ.), z dnia 14 marca 2007 r. I CZ 5/07 (nie publ.), z dnia 24 sierpnia 2007 r. I CZ 93/07 (nie publ.) Sąd Najwyższy uznał natomiast, że w stanie prawnym po wejściu w życie ustawy zmieniającej z dnia 22 grudnia 2004 r. brak jest w kodeksie postępowania cywilnego, a także w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych

podstaw do przyjęcia skuteczności sądowego zwolnienia od kosztów także w postępowaniu wywołanym wniesieniem skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie podziela pogląd, że zwolnienie od kosztów sądowych udzielone stronie w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji lub w postępowaniu odwoławczym jest skuteczne także w postępowaniu kasacyjnym.

Okoliczność, że obecnie orzeczenia sądu drugiej instancji uważa się za prawomocne, co jest skutkiem, nadania skardze kasacyjnej charakteru środka odwoławczego nadzwyczajnego, oraz, że celem skargi kasacyjnej jest kontrola legalności orzeczenia sądu drugiej instancji podejmowana w interesie publicznym nie zmienia oceny, że postępowanie kasacyjne stanowi dalszy ciąg dotychczasowego postępowania, w którym strona ubiega się o rozpoznanie jej sprawy, która merytorycznie może być rozstrzygnięta inaczej niż na to wskazuje wyrok sądu odwoławczego i to przy rozważeniu tych samych argumentów, które przytaczane były wcześniej. W rzeczy samej jest to więc kolejny etap tego samego postępowania rozpoznawczego, na czas którego udzielono zwolnienia, aczkolwiek nie zaliczany obecnie do instancyjności i rządzący się w zakresie reguł procesowych odmiennymi prawidłami. Potwierdzeniem wniosku o skuteczności zwolnienia od kosztów także w postępowaniu kasacyjnym jest art. 771 k.p.c., w którym stanowi się, że zwolnienie od kosztów sądowych przyznane przez sąd w postępowaniu rozpoznawczym rozciąga się na postępowanie egzekucyjne. Gdyby zamiarem ustawodawcy było ograniczenie korzystania przez stronę ze zwolnienia od kosztów tylko do postępowania rozpoznawczego instancyjnego oraz do postępowania egzekucyjnego wymagałoby to wyraźnego rozróżnienia w ramach postępowania rozpoznawczego fazy postępowania przed sądami powszechnymi i etapu postępowania zainicjowanego skargą kasacyjną, czego w art. 771 k.p.c. nie sposób się dopatrzeć. Nie usprawiedliwiłoby też sformułowania „rozciąga się”, którego treść, nawiązuje do pojęcia ciągłości zapoczątkowanej postępowaniem rozpoznawczym, jako całości i bez jakiegokolwiek przerwy.

Jeżeli zatem w art. 771 k.p.c. uległa przesunięciu granica czasowa zwolnienia od kosztów sądowych poza postępowanie rozpoznawcze to należy przyjąć, że w ramach postępowania rozpoznawczego, do którego należy także postępowanie kasacyjne, zwolnienie to jest skuteczne niezależnie od tego, że zostało udzielone na etapie postępowania przed sądami powszechnymi.

Pogląd odmienny trudny jest do zaakceptowania nie tylko ze względów wyżej przedstawionych ale także z uwagi na skutki niedziałania zwolnienia od kosztów w

zakresie ustanowienia z urzędu adwokata lub radcy prawnego dla strony dotychczas korzystającej z tego uprawnienia. Konsekwentnie należałoby uznać, że ustanowienie adwokata lub radcy prawnego powinno być wówczas cofnięte (art. 120 § 1 k.p.c.), oraz, że po wydaniu orzeczenia przez sąd odwoławczy strona zamierzająca skorzystać ze skargi kasacyjnej, znajdująca się w sytuacji, o której mowa w art. 102 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, powinna ponownie ubiegać się o zwolnienie od kosztów i ustanowienie pełnomocnika z urzędu. Konieczność podjęcia przez stronę i sąd odpowiednich w tym kierunku czynności, jak również prawdopodobieństwo – w razie uwzględnienia ponownego wniosku strony – wyznaczenia innego adwokata lub radcy prawnego aniżeli dotychczasowy pełnomocnik znający sprawę, nie znajdują usprawiedliwienia w samym tylko innym charakterze skargi kasacyjnej w porównaniu z instytucją kasacji. Tym bardziej, że ani zmieniony kodeks postępowania cywilnego ani ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, wydana wszakże w czasie obowiązywania skargi kasacyjnej, nie zawierają unormowań, które by pozwalały wnioskować o ograniczonej jedynie do postępowania instancyjnego skuteczności udzielonego w tym czasie zwolnienia od kosztów sądowych.

Z przedstawionych względów, nie podzielając poglądu prezentowanego w zaskarżonym orzeczeniu Sąd Najwyższy uwzględnił zażalenie i orzekł jak w sentencji (art. 386 w zw. z art. 394¹ § 3 i art. 398²¹ k.p.c.).